

INGLIZ TILINING O'ZLASHMA SO'ZLAR ORQALI LUG'AT TARKIBI KENGAYISHI

O'rmonova Durdonaxon Tavakkaljon qizi

Magistratura I bosqich talabasi

e-mail: durdonakhonurmonova@gmail.com

Alimova Zarifa Vaxobovna

f.f.f.d. (PhD), Farg'ona Davlat Universiteti

Farg'ona Davlat Universiteti

ARTICLE INFO

Qabul qilindi: 05-april 2023 yil

Ma'qullandi: 10-april 2023 yil

Nashr qilindi: 14-april 2023 yil

KEY WORDS

O'zlashma so'zlar, sof til, ekvivalentlik, so'z o'zgartirish, qisman so'z o'zlashtirish, til rivojlanishi, olinma so'z.

ABSTRACT

Ushbu maqolada ingliz tilining o'zlashma so'zlar orqali lug'at tarkibi kengayishi, bu hodisaning tilga bo'lgan ta'siri, til rivojlanishidagi qonuniyatlar to'g'risida fikr yuritilgan.

Ma'lumki, dunyo tillari orasida sof tilning o'zi yo'q. Tilning sofliги uning o'z sof so'zlari hisobiga yashashi bilan belgilanmaydi. Tillarning o'zaro omuxtalashishi, birining ikkinchisiga ta'sir etib borishi til jarayonining harakatdagi barqaror qonuniyatlaridan biri hisoblanadi. Bu hodisaning rang-barang tillarda me'yoriy, me'yordan past va me'yordan ortiq ta'siri ko'zga tashlanib, so'z o'zlashishining me'yordan past va me'yordan ortiq darajada harakatlanish holati til tizimida ma'lum bir salbiy oqibatlarini yuzaga keltirishi mumkin.

O'zlashma so'zlari - bu chet tilidan o'zlashtirilgan yoki qisman o'zgartirilgan so'zlar. Oksford inglizcha lug'ati bosh muharriri o'rinbosari va "Borrowed Words: A History of Loanwords in English" kitobining muallifi Filipp Dyurkinning aytishicha, ingliz tili lotin, yunon, fransuz, nemis, ispan, skandinaviya va boshqa tillardan o'zlashtirib, global tilga aylandi. Janubiy Osiyo boshqa tillar qatorida. Germaniyada joylashgan Maks Plank Evolyutsion Antropologiya Instituti ma'lumotlariga ko'ra, "Ingliz tilidagi so'zlarning 42 foizi o'zlashma so'zlardir".

Shunday qilib, siz choy, moxito yoki kapuchinoni afzal ko'rasizmi, bu so'zlarning chet tillari va mamlakatlaridan olingan yoki moslashtirilganligini eslab qolish uchun tushuncha qiling. O'zlashmaso'zlar ikki madaniyat immigratsiya, savdo, sayohat, oshxona va hokazolar orqali aloqa qilganda hosil bo'ladi. Xususan, ingliz tili Britaniyaning mustamlakachilik tarixi tufayli boshqa tillardan so'zlarni ko'p o'zlashtirgan. Britaniya imperiyasining gullagan davrida (1757-1947) bosib olgan yoki hukmronlik qilgan har bir mamlakat ingliz tilining rivojlanishiga qaysidir ma'noda hissa qo'shgan. Yana bir sabab harbiy mojaro yoki boshqa davlatlar bilan siyosiy aloqa bo'lishi mumkin. Masalan, glasnost va pogrom kabi so'zlar ruscha, blits esa nemischa.

Qizig'i shundaki, ko'plab o'zlashma so'zlar ovqat va ichimlikka tegishli otlardir. Buning sababi, inglizlar ko'plab mahalliy oshpazlik lazzatlarining inglizcha ekvivalentlarini topa olmaganligi va ba'zi so'zlarni ulgurji so'zlash, masalan, sushi (Yaponiyadan) yoki chutney va samosa (Hindiston) - ingliz tiliga singdirish osonroq bo'lgan.

Shunday qilib, hind choyi, basmati yoki balti, fransuz aperitifi, kruvasan, baget ingliz tiliga lazzat tushunchasini ifodalovchi so'zlar qo'shildi. Xoh nouvelle oshxonasi (Frantsiyadan olingan boshqa ibora), bistro yoki italyan pitsasi, latte yoki kapuchino bo'lsin, bu so'zlar ingliz tilining bir qismidir.

Daniya legolari, filippinlik yo-yo va venger rubik kubi bugungi kunda boshqa har qanday bu kabi so'zlar inglizcha kabi yangraydi. Haqiqatan ham nemis kelib chiqishi bo'lgan so'zlar, Hind so'zlari ham talaygina. Avatar, yoga, guru va karma kabi ruhiy ma'noga ega so'zlar endi zamonaviy ingliz lug'atiga kiritilgan. Bungalov, pijama, shampun, kedgerree, jungle va bandana ham shular jumlasidandir.

Ushbu jumlaning diqqat bilan o'qing: "U bolalar bog'chasiga ryukzak ko'tarib kelgan bo'lsa-da, u o'z janrida uni katta qilgan tadbirkor."

Bu jumlada unchalik ma'noli emasligidan tashqari, yana bir g'ayrioddiy narsa bor. Unda to'rtta so'z bor - ryukzak, bolalar bog'chasi, tadbirkor va janr. Ammo bu jumla umuman begona emas. Haqiqatan ham, bugungi kunda biz ingliz tilida tuzgan jumalarning ko'pchiligida ba'zi olinmaso'zlar bo'lishi mumkin. Olinma so'zlarining xususiyati shundaki, ular ehtiyotkorlik bilan va ko'pincha aniqlanmasdan tilga qo'shib, uning rivojlanishi, o'sishi va rivojlanishiga yordam beradi.

Quyidagi so'zlarning manba mamlakatini va ma'nolarini aniqlaymiz:

1. Schadenfreude (nemis): Birovning baxtsizligidan oladigan zavq.
2. Faux Pas (fransuz): umumiy qabul qilingan ijtimoiy me'yorni buzish - qo'pol xato, gaffe.
3. Doppelganger (nemis): qo'sh yoki o'xshash odam.
4. Mea culpa (lotincha): tom ma'noda "mening aybim". Odatda noto'g'ri ish uchun aybini tan olgan shaxs tomonidan qo'llaniladi.
5. Aficionado (ispancha): Ashaddiy muxlis yoki muxlis.

Bu so'zlarni biz ingliz tili lug'ati tarkibida ko'rishimiz mumkin va ular ingliz tiliga o'zlashgan so'zlardir.

Xulosa sifatida shuni aytish mumkinki, til boshqa bir til ta'sirida rivojlanadi va so'z o'zlashtirish bu rivojlanishning bir qismidir. Lug'at tarkibini boyitishning bir qancha turlari mavjud lekin eng ko'p uchraydigan bu boshqa tildan so'z o'zlashtirish hodisasi hisoblanadi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. "Dictionary." Oxford English Dictionary. 1989. Oxford University Press. 21 Mar. 2007.
2. Baugh, Albert C. and Thomas Cable. "The Renaissance, 1500-1650." A History of the English Language. 5th ed. New Jersey: Prentice Hall, 2002. 200-252.
3. "German Loan Words." Wikipedia, the Free Encyclopedia. 20 Mar. 2007. Wikimedia Foundation. 21 Mar. 2007
4. Jespersen, Otto. "Latin and Greek." Growth and Structure of the English Language. 10th ed. University of Chicago Press: Chicago, 1982. 118-156.
5. Smith, K. Aaron. "Early Modern English." History and Development of the English Language. Illinois State University. Normal, IL. 1 Mar. 2007.
6. "Natural and Foreign Word Formation." History and Development of the English Language. Illinois State University. Normal, IL. 8. Mar. 2007.
7. "Scientific Notion of Language." History and Development of the English Language. Illinois State University. Normal, IL. 20 Mar. 2007.

8. ogli Melikuziev, A. L. (2022). HISTORICAL AND MODERN CLASSIFICATION OF PARALINGUISTICS. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 3 (10), 126–128.
9. Mukhammad, K. K., & ogli Melikuziev, A. L. (2022, December). THE ESSENCE OF NONVERBAL COMMUNICATION. In *INTERNATIONAL CONFERENCES* (Vol. 1, No. 19, pp. 91-93).
10. ogli Melikuziev, A. L. (2022). HISTORICAL AND MODERN CLASSIFICATION OF PARALINGUISTICS. *Academicia Globe: Inderscience Research*, 3(10), 126-128.

